

۲۰۲۱/۱۰/۲۶

پوهاند محمد بشیر دودیال

نظری مختصر به تاریخچه ی رادیو در افغانستان

(به مناسبت هشتادمین سالگرد تاسیس رادیو افغانستان)

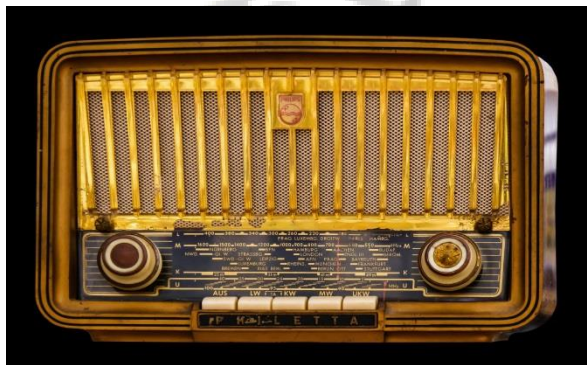

اختراع رادیو انقلاب بزرگی را در جهان خبررسانی و توسعه فرهنگ هابوجود آورد. انتشار صوت توسط امواج بعد از اختراع ماشین چاپ توسط گوتنبرگ، انقلاب دوم در عرصه ی فرهنگ و دانش بود. خصوصاً در ممالک روبانکشاف که سواد در آنها کم است، رادیو در مقایسه با مطابع و نشرات چاپی حایز اهمیت بزرگ است. امسال (۱۴۰۰ش. = ۲۰۲۱م.) مصادف است با هشتادمین سال تاسیس رادیو افغانستان و آغاز رسمی نشرات رادیو در کشور، بهتر است، درین بخش با رادیو افغانستان و چهره های نامدار عرصه ی نویسنده گی، ادب و هنر که درین موسسه فرهنگی خدمت نموده بودند، اندک آشنایی حاصل نماییم:

در افغانستان اساسگذاری، تاسیس و معرفی اکثر پدیده ها و تخنیک معاصر با نام اعلیحضرت امان الله خان غازی پیوند دارد. رادیو نیز برای بار اول در سال ۱۳۰۴ش. در منطقه ی کوتی لندنی (نزدیک منطقه ی پل ارتل کنونی) در دو اتاق زیبا به سبک معماری مختص به خود وبی نظیر- با نصب یک دستگاه کوچک فرستنده ۲۰۰ واته روی موج متوسط ۳۶۰ متر شروع به فعالیت نمود. در آن زمان نشرات آن محدود به ساحه مرکز یعنی ولایت کابل و همجوار آن بود. این نشر و پخش صدا یک مرحله تجربوی و آزمایشی بود که عمر کوتاه داشت، اما آغاز معرفی رادیو در افغانستان بود. طی اغتشاش بچه سقا رادیو و نشرات آن کاملاً متوقف و دستگاه آن از بین رفت، اما بعد از گذشت ۱۶ سال دوباره در سال ۱۳۲۰ش. = ۱۹۴۱م. در تعمیر دو منزله جوار وزارت مخابرات سابقه(نزدیک پل باغ عمومی ولیسه عایشه درانی) توسط سردار محمد نعیم خان معاون صدرات آن زمان و وزیر معارف بشکل نوین و دایمی افتتاح گردید. رادیو برای مدت کوتاه تحت نظر خود شان فعالیت کرد وبعد تشکیل اداری رادیو منظور و به روال عادی ادامه داد.

به این ترتیب امسال (۱۴۰۰) که این قلم این نوشته را تقدیم هموطنان مینماید، هشتاد سال کامل از تاسیس رادیو افغانستان میگذرد. راقم الحروف دوبار در همین تعمیر در برنامه هنر و ادبیات شرکت نموده بودم. طی سالیان شصت این تعمیر دومنزله صرف مختص به اداره هنر و ادبیات رادیو بود که در زیرزمینی (تکاوی) تنها یک سندبو داشت، درحالیکه کمپلکس مجهز با هفت سندبو در انصاری وات فعالیت های نشراتی و اداری را آغاز نموده بود. بعداً این تعمیر طی سالهای هشتاد شمسی برای مدتی معینیت جوانان (مربوط وزارت اطلاعات و فرهنگ) گردید که نخستین سیمینار ملی جوانان به مدیریت شادوران غنابی در همین اداره سازماندهی گردید و این قلم درین سیمینار یک مقاله ی داشتم و بیانیه

بی ایراد نمودم که در مجموعه مقالات این سیمینار در سال ۱۳۸۶ چاپ گردید که یک فرصت تجدید خاطراتم از این تعمیر گردید. وقتی شادروان عنابی رییس نشرات و بعد رییس جریده اصلاح بودند، مقالات مختلفی را برایشان ارسال میداشتم و خاطرات دوران اداره هنر و ادبیات رادیو برایم تاز میگردید. در زمانیکه رادیو درین تعمیر فعالیت داشت، فرستنده آن با قدرت ۲۰ کیلووات روی امواج متوسط ۶۶۰ کیلوسایکل شنیده میشد. نشرات آن زمان دریک روز فقط دوساعت بود: ۲۰ دقیقه نشر اخبار، مضامین مختلف اجتماعی، سیاسی، علمی تاریخی و اطلاعاتی بود، متباقی به نشر موسیقی اختصاص یافته بود. تمام نشرات آن زمان بصورت مستقیم از سندویو بود. در آن زمان هنوز تخنیک ثبت و ضبط انکشاف نیافته بود. نه تنها شیوه نشرات ساده بود، بلکه خود رادیو نیز یک وسیله ی بسیار ساده بشکل یک جعبه بود که تنها یک نفر آنرا با استفاده از گوشکی میشنید، ازین سبب رادیوی آن زمان را رادیوی گوشکی میگفتند (همان سان که تلیفونهای آن زمان را تلیفون هندلی میگفتند). از این رادیو گوشکی دریک زمان صرف یک نفر استفاده کرده میتوانست. در اوایل تعداد رادیو کم بود، بعداً رادیو های جدید افزایش یافت و اکثریت شهریان کابل و مردم گردنواحی صاحب یکپایه رادیو شدند که تمام فامیل آن راشنیده میتوانستند. اولین نطق رادیو افغانستان شادروان سرور گویا (اعتمادی) و نخستین آواز خوانان مرحوم استاد قاسمی، استاد غلام حسین و استاد قربانعلی کاکای استاد شیدا که اکثراً رباب مینواخت، بودند. استاد گل نبی نتو درتداوم آنها به اواز خوانی در رادیو پرداختند. به این ترتیب استادقاسم را بانی سرود و موسیقی در رادیومشناسیم که شاگردان زیادی درین رشته تربیه نمود. اولاد هایشان هرکدام یعقوب قاسمی، آصف قاسمی، یوسف قاسمی نیز از دانش او آموختند و اکنون نواسه شان وحید قاسمی نیز در عرصه هنر موسیقی فعالیت دارند. استاد قاسمی در سال ۱۳۳۵ ش. یعنی زمانیکه وسایل ضبط و ثبت و رادیو های برقی مروج شده بود، به عمر شصت و سه سالگی وفات یافتند) استاد رحیم بخش در مرثیه شان یک آهنگ جداگانه دارند. خداوند ایشان را غریق رحمت فرموده جنت فردوس نصیب شان گردانند).

نشرات رادیو افغانستان به تدریج با فرستنده های ۲۰ کیلووات در منطقه ی یکه توت با همکاری کشور آلمان تقویت یافت و عصری ترشد. به ادامه آن اولین اداره خبرگذاری افغانستان بنام (دباختر اطلاعاتی آژانس) شروع به فعالیت نمود. نخستین سرپرست رادیو بعد از سردار نعیم خان مرحوم سید قاسم رینتیا رییس ریاست مستقل مطبوعات آن زمان بودند. نخستین مورد نویسنده گان مطالب برای رادیو متشکل از سیدقاسم رینتیا، عبدالرحمن پژواک، عبدالروف بینوا و عبدالغفور برینبنا، بودند که در اوقات عصر (بعد از ختم رسمیات) در کلوب مطبوعات آن زمان (که در منطقه ی چمن حضوری قرار داشت) دور هم جمع میشدند و مطالب را تهیه مینمودند. در پهلوی سایر نشرات؛ به تدریج برای اطفال برنامه قصه ایجاد شد که قصه ها توسط استادقیوم بیس و بعد از او توسط عبدالرحمن بینا (هر دو بنامهای کاکا منجانی) ثبت و نشر میشد. این برنامه یک پروگرام مختصر و چند دقیقه یی به منظور تربیت اطفال بود. بعد بنام (دکوچنیانو دنیا) پیشرفت نمود و مدت آن به نیم ساعت افزایش یافت که از گوینده گان آن فلورانس حفیظ کریمی خوردهسال و چندبزرگسال بود، شامل قصه، چیستان، مطالب معلوماتی و تربیتی و آهنگهای (مانند عشق در سرمهرگستر، مادرمن) که توسط اسدسیفی که در آن هنگام حدود ۱۲-۱۳ ساله بود، ثبت شده بود- بیشتر نشر میافت. در رادیو افغانستان به تدریج برنامه های دهقان و صحت و معلم نیز افزوده شد. بعداً یک کورس موسیقی ایجاد گردید (البته باندوی موزیک اردو و گروه موزیک بناروالی مجزا از آن بود) که میتوان آن را اساس انسیتیوت ملی موسیقی امروزه نامید- اما مجزا از مکتب موزیک. این کورس به ترتیب توسط استادان ذیل تدریس میشد: مختاریبگ، استاد فرخ افندی، سلیم سرمست، استاد فقیر محمد ننگیالی، غلام محمد نوشاد تا ابراهیم نسیم. بعد از ایجاد این کورس شاگردان مکتب موزیک نیز توسط اینان تدریس میشدند، اینها خود در همین مکتب آموخته بودند و به تدریج ارکستر های موسیقی فوکلور و بعد ارکستر موسیقی غربی نیز ایجاد شد.

زمانیکه تشکیل رادیو توسعه یافت صاحب نشریه ی چاپی بنام (پشتون رخ) گردید. این مجله یکی از محبوبترین مجلات کشور بود، که بیشترین مقالات آن درمورد هنر و موسیقی، معرفی برنامه های رادیو، اخبار، معرفی و مصاحبه هاباهنرمندان و سایر مسایل بود. بعداً نام آن به آواز تبدیل گردید. نخستین مدیر مسئول پشتون رخ بناغلی غوث خیبری

بودند. در آغاز دهه چهل شمسی نشرات رادیو در یک روز به ۱۱ ساعت ارتقا یافت. به ترتیب: برنامه اول از ۶-۸ صبح، برنامه دوم از ۱۲-۱۰:۰۰ و برنامه سوم از ۴-۱۰ شب و بعد تا ۱۲ شب. نشرات روزهای جمعه به ۱۲ ساعت تمام میرسید. **خاطره:** انهاییکه به سن و سال من و یا از من بزرگتر اند بیاد دارند که نشرات صبح ساعت شش با نوای نی آغاز و بعد یکی از قارئین به تلاوت قران عظیم الشان میپرداخت، بعد برنامه دوساعته معرفی میشد و هر شب ساعت ۵۷:۱۱ نطق و دکلماتور ورزیده کشور (ابراهیم) اعلان می نمود:

(درنو اوریدونکو، څرنگه چي دا وخت دښې دولس بجې کیدونکی دي، د رادیو افغانستان خپروني د شاهي سلام په غروولو سره پای ته رسیږي). این صدای شرین و سنگین هنوز هم در گوشه های پڑواک جانانه دارد (ختم خاطره). افسوس که زیادتین آهنگهای آن زمان، خصوصاً صدای استاد قاسم را نداریم، زیرا هنوز وسایل ثبت و ضبط کامل نبود) اما محدود آهنگ استاد قاسم در ارشیف رادیو موجود است (نخستین وسیله نشر - همانا ریکارد های قدیمی بودند که بعد از آن (Wire recording) فیته و کست های مدرن رواج گردید.

در سال ۱۳۳۳ در پهلوی نشرات داخلی، برنامه اردو بنابر روابط دوستانه با کشور همسایه، هندوستان آغاز گردید، بعداً برنامه انگلیسی نیز ایجاد شد. نخستین نطقان برنامه اردو امیرگران و مرحوم جاله وان بودند که در پهلوی قرائت اخبار ترجمانی مطالب را نیز به عهده داشتند. نطق و مترجم برنامه انگلیسی سید عثمان نام داشت که همزمان در لیسه غازی معلم انگلیسی نیز بود. داکتر فطرت نیز برای بار اول در برنامه خارجی در بخش اردو به ترجمه و نطقی شروع کرد و مدتی هم مدیر برنامه های خارجی بود. که در کتاب (نیم قرن با...) یاد آوری نموده اند. از نویسندگان های توانا و فعال آن زمان که در نوشتن مطالب معلوماتی و تنظیم برنامه ها همکاری بودند؛ طور ذیل نام میبریم: عبدالحی حبیبی، محمد صدیق فرهنگ، سید قاسم ربینتیا، عبدالرحمن پڑواک، محمد عثمان صدقی، عبدالمجید مخمور، احمد جاوید (که بعداً سند دوکتورا اخذ و در پوهنخی ادبیات مصروف تدریس شدند)، پاینده محمدز هیر، محمدرسالان سلیمی، عبدالغفور بریننا، لطیف نشاط، رشیدلطیفی، عبدالروف بینوا، عبدالحق واله، نجف علی نباتی، محمد ابراهیم عباسی، قاریزاده، صباح الدین کشکی و لطیف جلالی.

از نخستین نطقان طور ذیل یاد آوری میگردد: سرورگویا اعتمادی، لطیف زاده، پاینده محمدز هیر، قاسم یوسفزاده، غلام غوث خیبری، عمر شاکر، انورالحق گران، عبدالحمید مبارز، جاله وان، حضرت کوشان، لطیفه کبیرسراج، مهدی ظفر، مستوره شال، غفوربایند، میرمن آمنه، نادر جلالی، سامعه میرزاد، نیک محمد قابل، شفیقه محمودحبیبی، ثریا خادم، تورپیکو سنگین، جمیله شامل، فهیمه حمید، نفیسه عباسی، حسن شیرزی، سرور رنا، لطیف جلالی، تاج محمد اکبر، قدیر فهیم، نبی پاکتین، رقیه ابوبکر، محمد هاشم پکتین، نفیسه محمود، کریم روینا، مهدی ظفر، فتاح روشنگر و میرمن ا.شایگان. البته بعداً نطقان ورزیده دیگر مانند زهره رهگذر و دکلماتوران موفق مانند، زلمی حسینی، نجیب شفقیار، ابراهیم خیل، فریده انوری، نجیب شریف، نیره راهی، سهیلا اصغری وردک و سایرین که در تلویزیون نیز به خدمات فرهنگی شان ادامه دادند، به شهرت رسیدند.

نخستین قاریان قران کریم در رادیو به ترتیب اینها بودند: محترم قاری حلیم، محترم قاری غلام غوث خطیبی، محترم قاری فاخر، محترم قاری وقار، محترم فضل من الله فضلی، محترم قاری امان نوایی و محترم استاد قاری برکت الله سلیم.

خاطره: پدرم که خود عالم دین و یکی از علاقمندان قرائت در رادیو بود، از استعداد قاری محمد امان نوایی در تجارت نیز شگفت زده بود و این توانایی او را نیز میستود. در ایامیکه در فاصله بین هتل کابل (سرینای فعلی) و شعبه مخابرات یا زیارت کیدانی تهداب فروشگاه بزرگ افغان گذاشته شد، پدرم روزی با حاجی صاحب صالح محمد (مشهور به حاجی صالح) مالک حمام و چند دوکان در جاده نادر پښتون طور محرمانه چنین به نجوا پرداخت:

امان جان نامخدا مالک فروشگاه جدیدی میشود، نشود آن زیارت در نقشه اش نرود (اشاره به همان زیارتی بود که اکنون نیز در مقابل دروازه فروشگاه بزرگ و در پهلوی مارکیت جمهوری مشاهده میگردد) ولی بعد دیده شد که نه تنها آن زیارت از بین نرفت، بلکه با مصرف قاری امان یک کتاره فلزی نیز اعمار گردید. من در آن زمان متعلم بودم (ختم خاطره).

نخستین آواز خوانان: مرحوم استاد قاسمی، استاد غلام حسین، استاد محمد ایوب، الحاج درمحمد لوگری، استاد قربانعلی، استاد گل نبی نتو، استادشیدا، استاد گلزمان، استاد رحیم بخش، کاکاباقی، استاد نبی گل، استاد نتو، استاد سراهنگ، یعقوب قاسمی، حفیظ الله خیال، گل احمدشقیفه، کریم شوقی، محمد صابر، حکیم آذرنگریز، جلیل خلاند، ابراهیم نسیم، استاد اولمیر، صفدر توکلی، بازگل بدخشی، حسین ارمان (اینهادرخش موسیقی لایت مشهور بودند) و شمس الدین مسرور. از جمله محلی خوانان: زمان شوقی، اسماعیل چاریکاری، امیرمحمد، سلام لوگری، بیلتون، رجب علی، سیداحمد هلال، هماهنگ، طلامحمد، حمیدالله چاریکاری، دین محمد زاخیل (موفق ترین هارمونیونیه نواز کشور)، ظاهر چاریکاری و سایرین.

بعد ها یکتعداد اناث نیز به موسیقی رو آوردند- مانند: میرمن خدیجه پروین، میرمن آزاده، میرمن فرشته، شهلا، میرمن لیلا، مهوش، میرمن ناهید و میرمن قمرگل.

انانیکه در نواختن آلات موسیقی شهرت داشتند: استاد محمد عمرریاب نواز، محمد ولی طبله نواز، ماشینی دلربانواز، استاد زاخیل هارمونیه نواز و سایرین. خدمات بزرگ و فراموش ناشدنی را که شاد روان دوکتور محمود حبیبی در زمان تصدی شان نموده اند، فراموش ناشدنی است. او نطاقان و آوازخوانان جدید، بالخصوص اناث را به رادیو دعوت و تشویق نمود. همچنان در تنوع برنامه و توسعه ی تشکیل رادیو و نو آوریها در نشر مطالب استعداد فوق العاده نشان داد و خدمات فرهنگی شان بی مانند بود. همچنان عبدالروف بینوا در مساعدت به استعداد های که در ولایات بودند پرداخت وعده ی زیادی از هنرمندان محلی را به رادیو معرفی و استخدام نمود. خدماتی قابل ارجح شان ملت افغانستان فراموش نخواهند نمود.

بعدها اوزخوانان اماتور نیز در رادیو آهنگ ثبت نمودند. باوجودیکه اینها مسلکی نبودند، بلکه بنابر شوق و علاقه شان به موسیقی رو آورده بودند، ولی به تدریج محبوبیت و شهرت یافتند مانند: فطرت ناشناس، میرمن رخشانه(حمیده وزیری)، ظاهر هویدا، وهاب مددی، نجیب بلوچ، رحیم غمزه، ساریان، میرمن سلما، ماستر فضل غنی، خان محمد بلوچ، میرمن ژبلا، میرمن افسانه، حبیب شریف، محسور جمال، احمدظاهر - احمد ولی - هنگامه - و سایرین. این عده بعد ها آنقدر شهرت یافتند که اصلاً تفاوت اماتوران با استادان مسلکی کمتر صورت گرفته میتوانست.

از جمله ممثلین موفق رادیو افغانستان، که در جمله ی اولین ها(مقدمین) بودند ازین ها نام گرفته میتوانیم: عبدالرحمن بیبا، غلام علی امید، عبدالقیوم بیسد، خلیل قاریزاده، سایر، ف. فضلی، جان محمد پلار، رفیق صادق، اکرم نادم، افضل ژوندی، منان ملگری، زمان انوری، خان آقا سرور، کریم زیارکبش و سایرین. بعد ازینها ممثلین جوانتر مانند حاجی محمد کامران، مشعل هنریار، ستوری منگل، قادر فرخ زلیخا فخری، انیسه وهاب، ف عبادی، عظیم جسور، حبیبه عسکر، محبوبه جباری، میمونه غزال، حمیده عبدالله(شرین گل پرسوز) عزیزالله هدف، کریم نایل، حکیم اطرافی، رحمت الله قدیری، اکبر روشن و سایرین. البته یکتعداد ازین هنرمندان مانند عبدالله شادان، هما مستمندی، احد ژوند و هدف و غیره که به سینما نیز رو آوردند- در جمله ی نسلهای بعدی و معاصرین اند- درینجا از ممثلین و هنرمندان سایر عرصه ها که با روی کار شدن تلویزیون به شهرت رسیدند و در جمله متقدمین نبودند یا آوری نشده است مانند ممنون مقصودی، سلام سنگی، مرتضی بایقرا، عبدالله صمدی، عادل ادیم و غیره. این بدان علت که بحث ما روی تاریخچه ی رادیو است و از طرف دیگر نامهای را تذکر دادیم که ممکن فراموش گردد یا شاید فراموش شده باشند. اگر اسمای یکتعداد هنرمندان بسیار موفق و محبوب فعلاً ذکر نگردیده، به هیچ صورت خود را قابل عفو نمیدانم، علت آن عجله درنوشتن بوده است، نه قصد و عمد. اما این قلم وعده میدهد که در آینده نزدیک یک الیوم از هنرمندان- ممثلین و نطاقان سابقه دار و معاصر تهیه میدارد- چنانچه در یکتعداد کشور ها این عنعنه وجود دارد (نویسنده این عنعنه را در ایران و هند دیده است- اما درکشور هند هنرمندان سینما بخش زیاد چنین الیوم ها را تشکیل میدهند).

محبوب ترین برنامه های رادیو عبارت بودند از برنامه های دینی، خصوصاً برنامه که تاریخ اسلام و سیرت نبوی را در بر میگرفت. همچنان برنامه های تربیتی، تاریخی، اجتماعی مانند: سهارنی نذرانه، پیام صبحدم، کورنی ژوند، صفحه ی از تاریخ، پروگرام جوانان، دهقان، ماو شنونده گان، له کیردی تر سپورمی و غیره که از طرف اداره روزنه تهیه میشد. اولین مدیر اداره روزنه سلیمان لایق و بعد از ان دومین مدیر عبدالرزاق نسیمی و همچنان شفیق وجدان بودند. برنامه های اداره هنر و ادبیات عبارت بودند از: ارمان سحر، از هر چمن سمنی، زمزمه های شب هنگام، رادیویی مجله، چهره ها و خاطره ها و ترازوی طلایی(کره کتنه). نخستین مدیر این اداره سراج الدین و حاج بود(البته این اداره بعد از دهه شصت برنامه های دیگری مانند جوانه ها- هفت اورنگ- کتاب- ولولی- دبودی- تال، سیند خچی خچی- اباسیند خچی خچی و سایر برنامه های دلچسپ، محبوب و آموزنده رانیز افزودند). بعد از دهم میزان سال ۱۳۵۰ درپهلوی نشرات پښتو، دری و بلوچی، نشرات ازبکی(مدیر برنامه عبدالمجید توران)، ترکمنی(مدیر برنامه محترم بشیردوست) و پشه بی(مدیر برنامه محمد زمان کلمانی) نیز آغاز گردید و بعد از ۱۵ جوزای سال ۱۳۵۷ برنامه نورستانی نیز آغاز شد که مدیران آن عبارت بودند از سلامت تولقون، عبدالغفار بیانی، میرمحمود الیاسی، عبدالرحیم اوراز، امان الله خلیل یارو عبدالرحمن صحبت. تمام برنامه های فوق اکنون نیز ادامه دارد که طی سالیان مختلف مدیران متعددی درانها خدمت نموده اند.

تحول عمده در تاریخ رادیو افغانستان عبارت از گشایش و تکمیل همین تعمیر جدید-که در فوق اشاره شد- با تمام تاسیسات رادیو افغانستان است که قبلاً ذکر شد و در جوار انصاری وات بالمقابل کلوب عسکری قرار دارد. این تعمیر در سال ۱۳۴۳ش. افتتاح گردید که دارای مجهز ترین تاسیسات، دفاتر، بخشهای نشراتی - تخنیکی و سندویو ها و دستگاههای فرستنده جدیدبه قدرت ۱۰۰۰ کیلووات است. این تجهیزات این امکان را میسر ساخت تا روی امواج کوتا و متوسط نشرات صورت گیرد. این تعمیر دارای هفت سندویو و یک تالار بزرگ که گنجایش ۷۰۰ تن را دارد و دفاتر اداری میباشد. تعمیر بزرگ فعلی (که در انصاری وات بین فاصله ی چهارراهی آریانا و چهارراهی صحت عامه بالمقابل کلوب عسکری درجوار ریاست افغان فلم است) به کمک اتحاد شوروی در زمان اعلیحضرت محمد ظاهر شاه(۱۳۴۳ش.) تکمیل گردید، بدین ترتیب در امور رادیو سه کشور، یعنی جرمنی، جاپان و اتحاد شوروی کمک نموده اند، به ادامه این همکاریها قرارداد پروژة تلویزون ملی افغانستان با کشور جاپان امضا گردیده بودبعد از همین تاریخ نام رادیو کابل به

راديو افغانستان تبديل و بحیث راديو سراسری کشور ایفای نقش مینماید. بعد ها در همین ساحه کمپلکس بسیار وسیع و پیچیده برای تلویزیون ملی اساسگذاری شد- ولی تا امروز تکمیل نشد.

راديو افغانستان واقعاً مظهر وحدت ملی کشور و صدای مردم بود و است. طی دهه شصت شمسی برنامه های راديوی دیگر در پهلوی نشرات راديو افغانستان همزمان با آن شروع کردند مانند، راديو کابل، وطن غر، راديو اسمایی غر و غیره.

اما فراموش نباید کرد که فعالیت، موفقیت و محبوبیت راديو افغانستان بدون تلاش پرسونل و مدیران اداری و کارکنان تخنیک و خدماتی به هیچ صورت میسر نبود. اصلاً تلاش مشترک مدیران، هنرمندان، نویسندگان، ادیتوران، نطقان، پرودیوسران، رژیسورها، مدیران ثبت، مسترکنترولها، تکنیشنها، کارمندان آرشیف، تخنیکران و انجنیران مسلکی و پرتلاش بودند که به راديو افغانستان امکان فعالیت و ارائه خدمات فرهنگی هشتاد ساله را داند و به این موسسه ملی ما بلند ترین جایزه کشور جاپان، تقدیرنامه های سران دولت و محبوبیت بی نظیر در قلب مردم را نصیب گردانیدند. اسما و خدمات هیچکدام شان فراموش نخواهد شد.

طور مثال شنونده گان راديو نام محمد عارف جوشان را حتماً شنیده اند ایشان تخنیکر سابقه دار راديو بود. اسمای انجنیر عطاالله (سرانجنیر)، اکرم خان معاون تخنیک محمد مهدی حبیب زاده، عطا محمد، حیات خان مدیران بخشهای فرستنده در یکه توت، انجنیر حسین داد، امیر محمد، سردار عبدالله نظمی، محمد طاهر، رحیم توخ، عمرخان و عبدالحمید هر یک کارکنان تخنیک و ثبت راديو بودند که اسمای شان شایان یادآوری اند. در زمره پرودیوسران از عبدالمحمد غیائی پرودیوسر برنامه کورنی ژوند و گل محمد نورزی مدیر عمومی تهیه مضامین و محمد شفیع میوند که نخستین مدیر شعبه ی نطقان بود، اولین مدیر شعبه موسیقی حفیظ الله خیال بود، مدیر شعبه درام و دیالوگ ننگ یوسفزی بودند، نخستین مدیر اداره اعلانات راديو عبدالقیوم نورزاد و معاون ایشان محمد اسلم عادلپار بودند. بعد از توسعه تشکیل اداری یک مدیریت جدیدنام مدیریت عمومی اداری بوجود آمد که اولین مدیر آن میراجان سحیقی بودند بعد از او فیض محمد و بعداً هم عمر شاکر این مدیریت را بدوش داشتند که مدیریتهای محاسبه، خدمات و آرشیف را دربر میگرفت. انجنیر عبدالکریم عطایی اولین رییس ریاست تخنیک راديو بود. انجنیر محمد اکرم و خالق کامران مسولین منتاز سنديو ها بودند. جنابان هر یک: عبدالمحمد غیائی و امان الله خلیل یار در تالیف و نشر یک رساله مستقل در مورد راديو افغانستان زحمات قابل قدر کشیده اند. رساله منتشره ایشان با کلکسیون مجلات ژوندون، پینتون ریغ و آواز ماخذ و منبع مهم و بسیار معتبر برای تحقیقات بیشتر درین مورد میباشند. در مجلات فوق گزارشگران ولایتی راديو نیز معرفی شده اند که متاسفانه به خاطر خلاصه سازی، درین نوشته از آنها نام برده نشد، اما در آینده به تمام موضوعات پرداخته خواهد شد.

باید اذعان کرد که راديو افغانستان در نشرات و فعالیت فرهنگی اش دارای فراز و نشیبها بود. از سال ۱۳۷۰ به بعد تا سال ۱۳۸۰ تقریباً یکتعداد برنامه ها به رکود مواجه گردیده بود، بیشترین و ورزیده ترین نطقان و سایر کارمندان راديو طی این مدت به خارج از کشور مهاجر شدند، چنانچه راديو های بی بی سی، صدای امریکا و راديو آزادی با استخدام آنها کیفیت نشراتی شانرا به اوج رسانیدند و صاحب نام و شهرت شدند. باوجودیکه در سال ۱۳۸۱ راديو افغانستان دوباره باز سازی گردید، ولی کیفیت برنامه ها و محتویات آنها در مقایسه سالهای قبل از ۱۳۷۰ خیلی کمتر و ضعیف بود، حتا نطقان، پرودیوسران و ممثلین نقشهای شان را در پایین ترین حد ادا کرده نمیتوانستند. امید راديو افغانستان بتواند به کیفیت برنامه ها توجه نموده، دوران مباحثات و تاریخ درخشان و محبوبیت سابقه اش را دوباره دریابد.

برای مطالب دیگر پوهاند محمد بشیر دودیال روی عکس کلیک کنید